

SOS-LAPSIKYLÄN TOIMINTAKÄSIKIRJA

Esipuhe

Yksilöllinen kohtaaminen – yhdenmukaiset hoitokäytännöt

Lapsen kasvusta ja kehityksestä vastaaminen asettaa meidät elämänmittaisen arvioinnin eteen. Olenko osannut antaa riittävät eväät elämästä selviytymiselle? Kysymys nousee pintaan erityisesti silloin, kun elämä asettaa nuorille haasteita ja yleisesti käytetyltä ja normitetulta polulta joudutaan harhaan. Myös silloin lapsen tärkein kysymys kuuluu: ”Olenko minä jollekin tärkeä?” SOS-Lapsikylä ry:llä, siellä työskentelevillä lapsikylävanhemmilla ja muulla henkilökunnalla onnistumiseen liittyy myös yhteiskunnan asettama toive sijoitetun lapsen hyvästä hoidosta ja kasvatuksesta. Näiden sijoitettujen lasten lapsuus on monilta osin ollut erityinen ja asettanut haasteita selviytymiselle.

Laadukasta lastensuojelua korostavan toimintakäsikirjamme tarkoitus on ottaa huomioon lapsen yksilölliset tarpeet, mutta antaa myös turvalliset, toimintaa SOS-lapsikylissä ohjaavat toimintamallit, käytännöt ja riittävät resurssit. Lapsilla tulee olla yhdenmukaiset mahdollisuudet hyvään hoitoon, oikeus kiintymykseen ja huolenpitoon. Lapsen sijoituksesta vastaavalla sijoittajakunnalla tulee olla selkeä käsitys tavastamme toimia, resursseistamme ja laadun arvioinnista.

Sijaishuollossa kasvavien lasten ja nuorten hoidon tuloksiin ja arviointiin on syytä kiinnittää jatkossa yhä enemmän huomiota ja suunnata siihen myös voimavaroja. Jatkuvan laadun arvioinnin ja lasten sekä nuorten kuulemisen lisäksi tarvitsemme pitkän aikavälin kokemuksien arvioita lapsilta ja nuorilta itseltään.

Lastensuojelussa lapsen oikeudet ovat aikuisten velvollisuuksia. Vuonna 1949 käynnistetyn kansainvälisen SOS-lapsikylätyön kokemukset lastensuojelusta ovat antaneet meille arvokasta tietoa siitä, miten lasten hyvinvointia lisätään yhteiskunnassa. Suomessa hoidon ja laadun arviointi on ollut keskeinen osa toiminnan kehittämistä 1990-luvulta saakka. Täysin oppineita emme kuitenkaan koskaan lastensuojelussa ole ja siksi jatkuva laadun arviointi ja toiminnan kehittäminen on tärkeää.

Kiitos kaikille SOS-lapsikylän lapsille ja nuorille sekä toimintakäsikirjaa päivittäneelle projektiryhmälle laadun kehittämisestä. Toimintakäsikirjan projektiryhmään kuuluivat lastensuojelupäällikkö Anna-Liisa Koisti-Auer, kehittämissuunnittelija Hanna Piironen, henkilöstöpäällikkö Kaisa Metsä ja viestintäpäällikkö Aija Rikala. Kirjaa koskevan mahdollisen palautteen voi antaa Anna-Liisa Koisti-Auerille.

Helsingissä 14.12.2009

Jari Ketola
toiminnanjohtaja

SISÄLLYSLUETTELO

1. SOS-LAPSIKYLÄTOIMINTA	5
1.1 SOS-Lapsikylä ry:n toiminnan lähtökohdat.....	5
1.2 SOS-lapsikylätoiminnan tavoite, tarkoitus ja periaatteet.....	5
1.3 Toiminnan arvot.....	6
1.4 Perustehtävä	6
1.5 Laatulupaus	6
1.6 Laatupolitiikka	7
2. ASIAKKAAT JA YHTEISTYÖKUMPPANIT	8
2.1 Lapset.....	8
2.2 Lasten vanhemmat	8
2.3 Sijoittajakunnat	8
2.4 Yhteistyökumppanit	8
3. TOIMINTAYKSIKÖT SUOMESSA	9
3.1 SOS-lapsikylät	9
3.2 SOS-nuorisokoti.....	9
3.3 Keskustoimisto.....	11
4. HENKILÖSTÖ	11
4.1 Henkilöstön rakenne	11
4.2 Henkilöstön valinta	12
4.3 Perushenkilöstön tehtävät	12
5. LAPSIKYLÄN TOIMINTARAKENNE	13
5.1 Kylän johtoryhmä	14
5.2 Yhteispalaveri	14
5.3 Työhyvinvointiryhmä	14
5.4 Kotitiimi.....	15
5.5 Kehityskeskustelut	15
5.6 Työnohjaus.....	15
6. KEINOT KEHITTÄÄ JA YLLÄPITÄÄ TYÖKYKYÄ	16
6.1 Yleinen perehdytys- ja täydennyskoulutus	16
6.2 Lapsikylävanhempien valmennus ja perehdytys	16
6.3 Toimipistekohtaiset täydennyskoulutukset.....	16
6.4 Kehittämispäivät	17
6.5 Valtakunnalliset täydennyskoulutustapahtumat.....	17
7. LAPSEN SIOITTAMINEN	17
7.1 Sijoittamisprosessin tavoitteet	17
7.2 Yhteydenotto.....	17
7.3 Lapsen tilanteen arviointi.....	18
7.4 Vanhempien tilanteen arviointi.....	18
7.5 Päätöksenteko	18
7.6 Tutustumisvaihe	19
7.7 Lapsen tulo lapsikylään.....	19
7.7.1 Lapsen valmistaminen sijoitukseen	19
7.7.2 Lapsikylävanhempien ja kodin tiimin valmistaminen lapsen sijoitukseen.....	19
7.7.3 Sijoituksen alkuvaihe	19
8. HOITO JA KASVATUS	20

8.1 Asettuminen	20
8.2 Kasvaminen SOS-lapsikylässä.....	20
8.2.1 Mielen ja toiminnan jäsentäminen sekä arkielämän hallinta	21
8.2.2 Lapsen käytöksen ohjaaminen ja turvallisuudesta huolehtiminen.....	21
8.2.3 Kiinnittymisen ja kiintymisen tukeminen	21
8.2.4 Traumojen ja kehitysviiveiden hoito	22
8.2.5 Kehitysvaiheiden haasteisiin vastaaminen.....	22
8.2.6 Oppimisen ja koulunkäynnin tukeminen	22
9. SJOITUKSEN PÄÄTTÄMINEN.....	23
9.1 Kotiutumisen ja huostassapidon lopettaminen	23
9.2 Sijaishuoltopaikan muutos	23
9.3 Itsenäistyminen	23
10. YHTEISTYÖ LAPSEN LÄHEISTEN KANSSA.....	24
11. YHTEISTYÖ LAPSEN ASIOISTA VASTAAVAN SOSIAALITYÖNTEKIJÄN KANSSA	24
	24
12. JÄLKIHUOLTO	25
12.1 Jälkihuollon määrittely.....	25
12.2 Valmistautuminen jälkihuoltoon ja itsenäiseen elämään SOS-lapsikylässä.....	25
12.3 Jälkihuollon suunnittelu	26
12.4 Jälkihuollon toteutustavat	26
12.4.1 Nuoren jälkihuolto toteutetaan SOS-lapsikylän toimesta.....	26
12.4.2 Lapsi tai nuori siirtyy sijoittajakunnan oman jälkihuoltopalvelun asiakkaaksi.....	26
12.5 Jälkihuollon päättäminen ja arviointi.....	27
13. JATKOHUOLTO	27
13.1 Yhteydenpito nuoreen.....	27
13.2 Opiskelijoiden taloudellinen tukeminen	27
13.3 Neuvonta ja ohjaus kriisitilanteessa.....	27
14. ARVIOINTI JA KEHITTÄMINEN	28
14.1 Hoidon ja kasvatuksen vaikuttavuuden arviointi.....	28
14.1.1 Asiakassuunnitelma	28
14.1.2 Hoito- ja kasvatussuunnitelma.....	28
14.2 Kodin arviointi ja kehittäminen	29
14.3 Lapsikyläyhteisön arviointi ja kehittäminen.....	29
14.4 Asiakaspalaute	29
14.4.1 Lapset ja nuoret.....	29
14.4.2 Lasten vanhemmat	29
14.4.3 Sijoittajakunnat	30
14.4.4 Yhteistyökumppanit.....	30

1. SOS-LAPSIKYLÄTOIMINTA

1.1 SOS-Lapsikylä ry:n toiminnan lähtökohdat

SOS-Lapsikylä ry on osa maailmanlaajuisesta SOS-lapsikyläjärjestöstä, joka auttaa lapsia, jotka ovat vailla vanhempien turvaa tai jotka ovat vaarassa menettää vanhempansa. SOS Children's Villages -järjestö on riippumaton sekä itsenäinen ja sillä on toimintaa 132 maassa.

SOS-lapsikylätoiminnan perustaja oli itävaltalainen lääketieteen opiskelija Hermann Gmeiner. Ensimmäinen SOS-lapsikylä avattiin Itävallan Imstiin v. 1949. Alussa toiminnan tarkoituksena oli auttaa II maailmansodassa kotinsa, turvansa ja perheensä menettäneitä lapsia. Suomen SOS-lapsikyläyhdistys perustettiin Albin Gebhardtin johdolla v. 1962 ja ensimmäinen lapsikylä valmistui Tapiolaan v. 1966.

Kaiken toimintamme keskipisteenä on aina lapsi. Työskentelymme pohjautuu YK:n lapsen oikeuksien sopimukseen sekä Suomen perustuslakiin, lastensuojelulakiin sekä lastensuojelupalvelujen tuottamista sääteleviin lakeihin.

1.2 SOS-lapsikylätoiminnan tavoite, tarkoitus ja periaatteet

Visio:

Jokainen lapsi kasvaa perheessä rakastettuna, arvostettuna ja turvassa.

Missio:

SOS-lapsikyläyhdistys auttaa lasta ja nuorta kasvamaan perheessä.

SOS-lapsikylätoiminta Suomessa perustuu maailmanlaajuisen lapsikyläjärjestön neljään periaatteeseen: lapsikylävanhempi, sisarukset, koti ja kylä.

Lapsikylävanhempi on lapsille luotettava ja turvallinen aikuinen. Sijoitetut lapset kasvavat lapsikyläperheessä sisarusten tavoin. Jokaisella lapsikyläperheellä on oma koti, joka on sekä lapsikylävanhemman että sijoitettujen lasten koti. Lapsikyläkodit, yhteiset tilat, lapset ja henkilöstö muodostavat yhdessä kyläyhteisön. Kotien ja kyläyhteisön yhdistelmä on lapsikylätoiminnan erityinen voimavara ja laadun varmistaja.

- Lapsikylävanhempi
 - Sitoutuminen lapsiin
 - Ammatillisuus
 - Yhteinen koti lasten kanssa
- Sisarukset
 - Eri-ikäisiä tyttöjä ja poikia
 - Biologisilla sisaruksilla mahdollisuus kasvaa yhdessä
 - Perheessä 4 - 7 lasta
- Koti
 - Lapsen oma paikka
 - Yksilöllinen
 - Lapsella mahdollisuus oppia elämän perusasiat

- Kylä
 - Turvallinen kasvuyhteisö
 - Lasten hoitoa ja kasvatusta tukeva henkilöstö
 - Kylässä 6 – 10 kotia

1.3 Toiminnan arvot

Toiminnan arvojen tarkoituksena on edistää läheisyyttä, kiintymystä ja jatkuvuutta, jotka ovat jokaisen lapsen kasvun edellytykset.

Lapsikylätyö perustuu ajatukseen, että jokainen maailmaan syntyvä lapsi tarvitsee samankaltaiset perusasiat, jotta hänestä kasvaisi terve, myönteinen ja vastuullinen, toiset huomioiva ihminen. Uskomme siihen, että jokainen ihminen haluaa kehittyä omien kykyjensä ja taitojensa mukaisesti sekä tarvitsee toisia ihmisiä tunteakseen itsensä tarpeelliseksi.

Lapsi haluaa kiintyä ja liittyä pysyvästi aikuiseen. Läheisyys ja kiintymys ovat välttämättömiä tunne-elämän ja minuuden kehitykselle. Lapsi tarvitsee kodin, turvallisen paikan. Hän tarvitsee vastuullisia aikuisia, jotka pystyvät tarjoamaan hänen tasapainoista kehitystään ja hyvinvointiaan edistävän kasvuympäristön. Lastensuojelun piirissä olevilla lapsilla on samat perusoikeudet ja tarpeet kuin muillakin lapsilla.

SOS-lapsikylätoiminnan arvot ovat:

- Rohkeus: me toimimme
 - Kehitämme innovatiivisesti toimintaamme
 - Uskallamme kyseenalaistaa, oppia ja toimia lasten ja nuorten parhaaksi
- Sitoutuminen: pidämme lupauksemme
 - Rakennamme lapsille ja nuorille hyvää elämää
 - Arvostamme kestäviä suhteita yhteistyökumppaneihimme
- Luottamus: uskomme toisiimme
 - Kunnioitamme toistemme osaamista ja edistämme avointa vuorovaikutusta
- Uskottavuus: olemme luotettavia kumppaneita
 - Suurin vastuumme on taata lasten ja nuorten hyvinvointi ja hyvä huolenpito
 - Toimimme vastuullisesti kuntien, lahjoittajien ja muiden yhteistyökumppaneidemme kanssa

1.4 Perustehtävä

SOS-lapsikylätyön perustehtävänä on hoitaa avohuollon tukitoimin tuettavia tai sijaishuoltoa tarvitsevia lapsia ja nuoria, joiden tarpeisiin SOS-lapsikylissä ja SOS-nuorisokodissa pystytään vastaamaan. SOS-lapsikylien hoitomuotona on yhteisöllisesti tuettu perhehoito. SOS-nuorisokoti tuottaa yksilöllistä kasvua tukevaa avo- ja sijaishuoltoa.

1.5 Laatulupaus

Tavoitteenamme on auttaa lasta ja nuorta kehittämään omia voimavarojaan. Tämä edellyttää meiltä lapsen kuulemista ja osallisuuden vahvistamista. Pyrimme antamaan lapsille ja nuorille luotettavan kiintymyssuhteen sekä mahdollisuuden taipumuksien mukaiseen koulutukseen ja harrastuksiin.

Perusedellytyksiä lapsen kehittymiselle sosiaalisesti aikuiseksi on, että häntä kunnioitetaan, hän on tärkeä ja hänet otetaan huomioon kokonaisvaltaisesti. Lapsella on oikeus saada hoivaa, turvaa ja huolenpitoa lapsikyläkodissaan sekä sosiaalista ja emotionaalista tukea kyläyhteisöltä. Lapsen ja nuoren emotionaalista, fyysisistä, sosiaalisista ja kognitiivisista tarpeista huolehditaan laaja-alaisesti. Kunnioitamme lapsen ja nuoren vanhempia ja muita läheisiä sekä tuemme yhteydenpitoa heihin.

SOS-lapsikylätyön laatua arvioidaan suhteessa siihen, miten hyvin toiminta vastaa kunkin lapsen kehityksellisiin tarpeisiin. Arvioinnissa pidämme tärkeänä sitä, miten hyvin hoito lapsikylässä tai nuorisokodissa edistää lasten ja nuorten yksilöllisten tavoitteiden saavuttamista. Jokaiselle lapsikylään sijoitettavalle lapselle taataan samanveroiset mahdollisuudet kehittyä, kiintyä ja saada tukea.

1.6 Laatupolitiikka

Ammatillisesti suuntautuneet työntekijät ovat tärkeä voimavara lapsia koskevien tavoitteiden toteutumisessa. Jokainen työntekijä sitoutuu omassa työtehtävässään edistämään lapsen kehitystä ja hyvinvointia. Tämän vuoksi työntekijöiden valinta, työhön perehdyttäminen ja täydennyskoulutuksen järjestäminen tehdään huolellisesti. Työntekijöiden tulee tietää omat tehtävänsä ja velvollisuutensa. Heillä on myös oikeus saada pätevää henkilökohtaista ohjausta.

Työnantaja huolehtii työntekijöiden työpaikkakoulutuksen ja työnohjauksen järjestämisestä. Työntekijät kehittävät ammattitaitoaan suunnitelmallisesti.

Lapsikyläyhdistys toimii vastuullisesti saamiensa lahjoitusvarojen suhteen. Lapsikylätyön tukijoille ja yhteistyökumppaneille annetaan asianmukaista tietoa toiminnasta ja lahjoitettujen varojen käytöstä. Yhdistys tiedottaa toiminnastaan avoimesti.

SOS-lapsikyläyhdistys arvostaa sijoittajakuntien ja toisten vastaavien organisaatioiden lastensuojelutyötä. Teemme yhteistyötä sellaisten tahojen kanssa, jotka toimivat lasten hyvinvoinnin ja oikeuksien puolesta. Haluamme edistää lasten ja nuorten hyvinvointia, ennaltaehkäistä ongelmia sekä kehittää lastensuojelua edistävää lainsäädäntöä sekä toimintamalleja.

Lapsikyläyhdistys ja sen johto sitoutuvat vastuuseen toimintansa laadun varmistamisesta, arvioinnista ja kehittämisestä Laatupolitiikkaa toteutetaan systemaattisesti kaikissa SOS-lapsikylissä tässä käsikirjassa esitettävien periaatteiden mukaisesti.

2. ASIAKKAAT JA YHTEISTYÖKUMPPANIT

2.1 Lapset

SOS-lapsikylissä hoidetaan avohuollon tukitoimin tuettavia tai sijaishuoltoa tarvitsevia lapsia. Lapsikyläkoteihin voidaan sijoittaa 4-7 lasta, joten niissä on tilaa myös sisarusryhmille.

Lapsikeskeisyys ja lapsen kunnioitus velvoittavat lapsikylätyötä toiminnallisesti ja eettisesti. Hoidon ja kasvatuksen päämäärä on, että lapsi saa rakkautta, kunnioitusta, turvallisuutta ja mahdollisuuden kiintyä. Hän kehittyy omien kykyjensä ja valmiuksiensa mukaan itsenäiseksi yhteiskunnan jäseneksi.

2.2 Lasten vanhemmat

SOS-lapsikylätyössä ajatellaan, että lapsen kehityksellisiin tarpeisiin vastaaminen ja yhteys vanhempiin, sisaruksiin ja muihin läheisiin ovat merkityksellisiä. Oman elämänhistorian tunteminen ja suhteiden ylläpito vanhempiin ja muihin läheisiin ovat tärkeitä lapsen identiteetin muodostumisen kannalta.

Jo sijoittamisvaiheessa vanhemmille kerrotaan lapsikylätyön toimintaperiaatteista. Pyrimme siihen, että vanhemmat osallistuvat sijoittamisprosessiin ja ovat mukana arvioimassa, onko lapsikylä heidän lapselleen sopiva sijoituspaikka. Tavoite on, että vanhemmat hyväksyvät lapsen sijoituksen lapsikylään ja toimivat yhteistyössä sijoituksen tavoitteiden saavuttamiseksi. Vanhempien ja muiden läheisten kanssa tehdään yhteistyötä asiakassuunnitelman mukaisesti.

2.3 Sijoittajakunnat

SOS-lapsikyläyhdistys palvelee asiakaskuntia yhteisöllisesti tuetun perhehoidon ja yhteisöllisen nuorten hoidon järjestäjänä. SOS-lapsikylätyön piirissä kehitetään erilaisia avohuollon työmuotoja yhdessä sijoittajakuntien kanssa. Sijoittajakuntien sosiaalityöntekijöiden kanssa tehtävä säännöllinen yhteistyö on tärkeää, jotta lapsen tarpeet sijoittamisvaiheesta jälkihuollon suunnitteluun tunnistetaan ja niihin vastataan mahdollisimman tarkoituksenmukaisesti.

Sijoittajakuntien sosiaalityöntekijät saavat tarvitsemansa tiedot lapsikyläiden ja nuorisokotien toimintaperiaatteista. Asiakassuunnitelmanneuvotteluissa sosiaalityöntekijöille esitetään perusteltu näkemys lasten tilanteesta. Muista yhteydenpitomuodoista lapsikylän ja sijoittajakunnan välillä sovitaan lapsikohtaisesti erikseen sekä mahdollisissa sijoittajakuntien kanssa tehtävissä puitesopimuksissa. Jos sijoittamisprosessin yhteydessä ilmenee, että SOS-lapsikylä ei ole sopiva paikka sijoitettavalle lapselle, lapsikyläyhdistyksen työntekijät palvelevat sosiaalityöntekijöitä muulla tavoin, esimerkiksi auttamalla pohtimaan muita vaihtoehtoja.

2.4 Yhteistyökumppanit

SOS-lapsikyläyhdistys tekee yhteistyötä kuntien ja valtionhallinnon viranomaisten, sosiaalihuollon sekä muiden alojen järjestöjen ja yhteisöjen kanssa. Kansainvälisesti yhteistyö SOS Children's Villages -järjestön ja sen jäsenyhdistysten kanssa on tiivistä. Yksityiset ihmiset, yritykset ja yhdistykset tukevat lapsikylätyötä taloudellisesti. Heille lapsikylätyöstä kerrotaan muun muassa SOS-lapsikylän Kuulumisia-lehdessä ja SOS-Lapsikylä ry:n kotisivuilla. Tavoitteena on, että lahjoittajat ja kummit saavat tietoa lapsikylätyön arkipäivästä sekä lahjoittamiensa varojen käytöstä.

Yhteistyön ensisijainen tavoite on edistää lasten oikeuksia ja välittää tietoa lastensuojelun piirissä olevien lasten erityistarpeista niin kotimaassa kuin kansainvälisestikin.

3. TOIMINTAYKSIKÖT SUOMESSA

Suomessa on tällä hetkellä viisi SOS-lapsikylää, SOS-nuorisokoti sekä kokonaisuutta organisoiva keskustoimisto.

Lisäksi SOS-lapsikyläyhdistyksellä on leirikeskus Oravanpesä Pellossa sekä terapia- ja koulutustilat Helsingissä.

Kaikkea toimintaa ylläpitää SOS-lapsikyläyhdistys. Yhdistyksen korkein päättävä elin on vuosikokous, joka päättää yhdistyksen toimintastrategiasta sekä talous- ja toimintasuunnitelmasta. Yhdistyksen tarkoituksena on huolehtia avun tarpeessa olevista lapsista ja nuorista. Se on yleishyödyllinen kansalaisjärjestö, jonka tarkoituksena ei ole voiton tai muun taloudellisen edun hankkiminen.

3.1 SOS-lapsikylät

Tapiolan vuonna 1966 toimintansa aloittaneessa SOS-lapsikylässä on kymmenen lapsikyläkotia.

Punkaharjun SOS-lapsikylän ensimmäiset kodit perustettiin vuonna 1972. Koteja on yhdeksän.

Lapin SOS-lapsikylä rakennettiin Ylitorniolla vuonna 1979. Kylässä on kuusi kotia.

Vihannin vuonna 1982 toimintansa aloittaneessa SOS-lapsikylässä on kuusi kotia.

Kaarinan SOS-lapsikylä valmistui vuonna 2003. Kylässä on kahdeksan kotia.

Kylät muodostuvat samalle alueelle rakennetuista kodeista, joissa lapset asuvat lapsikylävanhempiensä kanssa. Lisäksi alueella on yhteisessä käytössä olevia rakennuksia. Kylän yhteistalossa on toimisto-, kokoontumis- ja harrastustiloja.

Jokaisen kylän alueella ja myös niiden läheisyydessä sijaitsee asumisharjoittelu- ja tukiasuntoja. Ne ovat hyviä mahdollisuuksia silloin, kun mietitään itsenäistyvälle nuorelle sopivia asumisvaihtoehtoja.

Kodit, muut rakennukset ja pihapiiri on suunniteltu lapsia varten. Lapset voivat asua, leikkiä, pelata ja ulkoilla turvallisessa ympäristössä. Yhteys luontoon ja kaunis ympäristö ovat myös tärkeitä lapsen kehityksen tukijoita.

Lapsikyläkodeissa on yleensä tilaa noin 180 – 230 neliometriä 5 – 9 ihmisen asumista varten. Lapsikylävanhemmat sisustavat kodit yhdessä lasten kanssa heidän tarpeidensa ja oman makunsa mukaisesti. Kodin viihtyisyys, kauneus ja valoisuus ovat lasta hoitavia asioita. Tapiolan lapsikylässä asutaan rivitaloasunnoissa ja muissa kylissä omakotitaloissa.

3.2 SOS-nuorisokoti

Vaajakosken SOS-nuorisokoti sijaitsee Jyväskylässä ja on rakennettu vuonna 1974.

SOS-nuorisokoti tuottaa nuorten yksilöllistä kasvua tukevaa avo- ja sijaishuoltoa. Nuorisokodin tehtävänä on vastata avohuollon tukitoimin tuettavien tai sijaishuoltoon sijoitettujen nuorten turvallisesta ja suunnitelmallisesta hoidosta ja kasvatuksesta. Tavoitteena on sijoitettujen nuorten itsenäistyminen.

Nuorisokodin koulupalvelut ovat sekä laitokseen sijoitettujen nuorten että kunnista tulevien asiakkaiden käytössä.

Toimitilat mahdollistavat nuorille hoidollisten ja kasvatuksellisten tarpeiden mukaan hyvät harrastusmahdollisuudet. Nuorisokodin alueella on monipuoliset toimitilat, muun muassa liikuntasali, kuntosali, musiikkitala bändilaitteistoineen, askartelutila sekä puu- ja metallityöverstaat.

Nuoret harjoittelevat itsenäistä elämää työntekijöiden tuen ja erilaisten asumismuotojen avulla. Nuorisokodin yhteydessä sijaitsee asumisharjoitteluasuntoja. Vaajakoskella ja Jyväskylässä on itsenäistymisasuntoja sekä tukiperheyksikkö, jotka mahdollistavat turvalliset lähtökohdat itsenäistymiselle.

Jokaisella nuorella on kaksi omaohjaajaa, jotka perehtyvät hänen elämäntilanteeseensa. Omaohjaajat vastaavat nuoren hoidosta ja kasvatuksesta, jota suunnitellaan yhdessä nuorisokodin erityistyöntekijän kanssa.

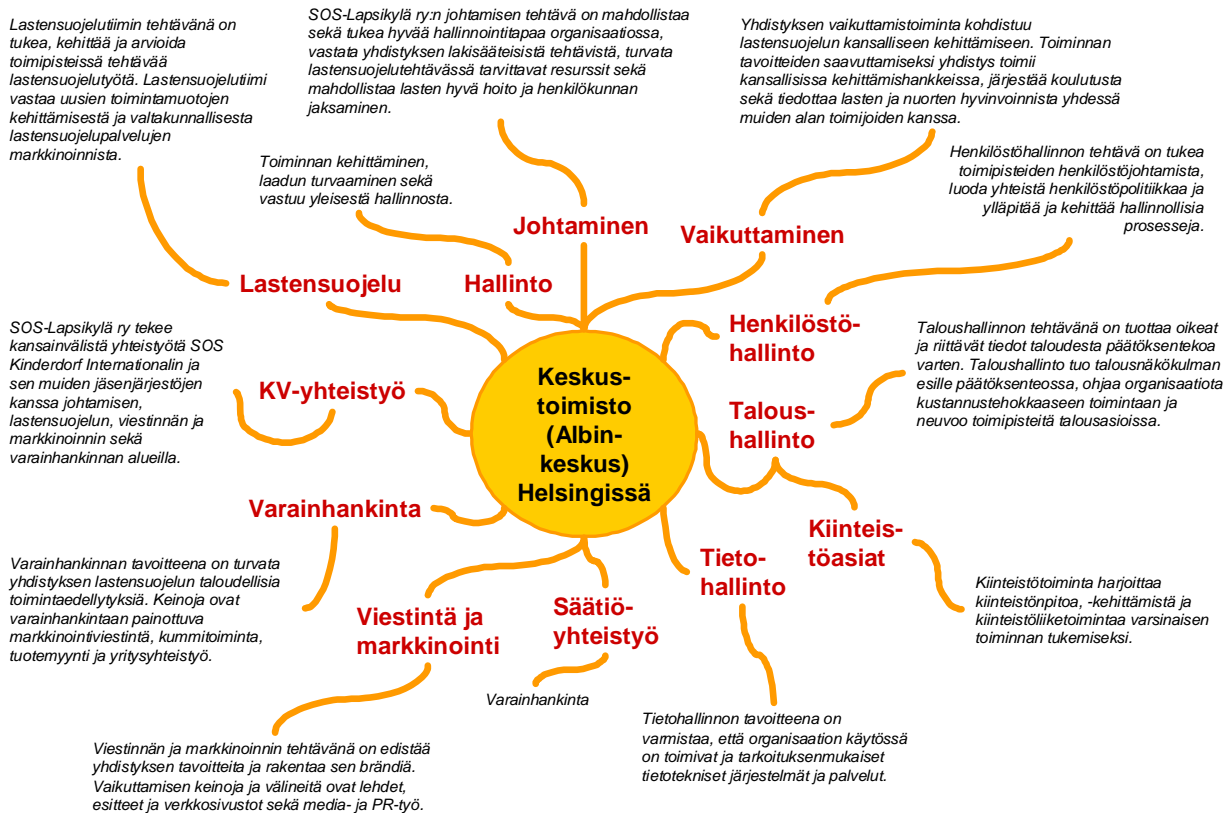
Nuorisokodissa käytetään yhteisökasvatuksellisia menetelmiä. Yhteisöllinen ja toiminnallinen arki luo edellytyksiä nuorten kasvulle ja kehitykselle. Toiminnallinen arki muotoutuu nuorisokodissa ja lähiympäristössä tapahtuvasta toiminnasta, harrastuksista, retkistä ja leireistä.

Yhteisökasvatusta edustaa nuortokokous, joka järjestetään kerran viikossa. Kokoukseen osallistuvat kaikki nuoret ja vuorossa olevat työntekijät. Kokouksessa käsitellään esimerkiksi nuorisokodin arkeen ja sääntöihin liittyviä kysymyksiä. Viikoittaisella kokoontumisella tavoitellaan yhteisöllisyyden ja yhteisvastuun vahvistumista. Samalla nuoret oppivat ryhmätoiminnassa tarvittavia sosiaalisia taitoja, omien mielipiteiden esittämistä ja muiden näkemysten huomioon ottamista.

Nuoret osallistuvat arjen toimintoihin huolehtimalla omien huoneidensa siisteydestä, pyykeistään sekä vuorollaan yhteisten tilojen siivouksesta, pöydän kattauksesta ja iltapalan valmistuksesta.

3.3 Keskustoimisto

Keskustoimistolla on neljä keskeistä vastuuta: linjata ja kehittää yhdistyksen toimintaa, tukea toimipisteissä tehtävää työtä, turvata taloudellisia toimintaedellytyksiä varainhankinnalla ja toimia yhteiskunnallisena vaikuttajana lastensuojelussa.

Kuvassa SOS Albin-keskuksen päätehtävät

4. HENKILÖSTÖ

4.1 Henkilöstön rakenne

Lapsikylätyön laadun peruskriteerinä on, kuinka hyvin toiminta vastaa lasten kehityksellisiin tarpeisiin. Tämä periaate vaikuttaa resursointiin; työntekijöiden osaamiseen ja määrään sekä muun muassa ikä- ja sukupuolijakaumaan. Tavoitteena on, että lasten kasvuympäristöön kuuluu sekä naisia että miehiä ja eri-ikäisiä työntekijöitä. Olennaista lapsikylätyössä on huolenpidon pysyvyys ja jatkuvuus.

Lapsikylän perushenkilöstön muodostavat lapsikylävanhemmat, lapsikylävanhemman sijaiset, ohjaajat, kylänjohtaja, sosiaalityöntekijä tai erityistyöntekijä ja sihteeri. Joissakin kylissä

työskentelee kyläavustajia tai ohjaaja-kyläestareita, jotka tekevät erilaisia kylän ja kotien toimintaa tukevia tehtäviä.

4.2 Henkilöstön valinta

Lastensuojelulain mukaan lastensuojelulaitoksessa pitää olla lasten ja nuorten tarvitsemaan hoitoon ja kasvatukseen nähden riittävä määrä sosiaalihuollon ammatillista ja muuta henkilöstöä. Henkilöstövalintoihin vaikuttaa lisäksi lasten hoidollisuus, joka myös ohjaa täydennyskoulutuksen suunnittelua. Lapsikyliin sijoitetut lapset tarvitsevat erilaisia palveluja ja työntekijöiltä vaaditaan laaja-alaista ammattitaitoa sekä kykyä pitkäjänteiseen työskentelyyn tilanteissa, joissa tulokset eivät aina näy nopeasti.

Lapsikylävanhemman rekrytointi on pitkä prosessi. Se poikkeaa tavanomaisesta rekrytoinnista, koska sekä hakijat että työnantaja tarvitsevat aikaa arvioida hakijan valmiuksia vaativaan ja sitovaan sijaisvanhemmuuteen. Prosessiin kuuluu osana Pride-valmennus ja noin 6 kuukauden harjoittelujakso lapsikylässä. Rekrytointiprosessin vaiheet:

- monipuolisten ja kohdennettujen hakukanavien käyttö avointen paikkojen ilmoittelussa
- lapsikylään tutustuminen
- hakemus rekrytoinnista vastaavalle ansioluetteloiheen
- haastattelukierrokset, joihin osallistuu asiantuntijoita kylästä ja keskustoimistosta
- soveltuvuusarviointit
- Pride-valmennus ja/tai lapsikylävanhempiharjoittelu lapsikylässä koulutuspäivineen
- valintapäätös.

4.3 Perushenkilöstön tehtävät

Lapsikylävanhempi on sijaisvanhemman ammattinimike SOS-lapsikylätyössä.

Päätehtävät ovat:

- hoitaa ja kasvattaa eri-ikäisiä lapsia asiakas- sekä hoito- ja kasvatussuunnitelmissa sovittujen tavoitteiden mukaisesti
- tukea lapsen normaalia kehitystä ja edistää kehitysviiveiden korjautumista
- tukea lapsen suhteita vanhempiin ja muihin läheisiin
- tukea jatkuvuutta lapsen elämässä
- tehdä ammatillista yhteistyötä ja kehittää suunnitelmallisesti omaa ammattitaitoa.

Lapsikylävanhemmat asuvat lapsikyläkodissa ja toimivat työaikalain ulkopuolisessa kotityössä. Lomat ja vapaat vietetään lapsikyläkodin ulkopuolella, jotta lepo ja etäisyydenotto mahdollistuvat.

Lapsikylävanhemman sijainen työskentelee ja asuu lapsikyläkodissa lapsikylävanhempien lomien ja vapaapäivien aikana hoitaen lapsikylävanhemman tehtävää. Lapsikylävanhemman sijainen hoitaa lapsia ja kotia useitakin vuorokausia kestäviä ajanjaksoja, joten hänen osuutensa lasten elämässä on merkittävä.

Ohjaaja työskentelee lasten ja kyläyhteisön tarpeiden mukaan lasten hoidon ja kasvatuksen tukijana. Kylässä toimii useita ohjaajia, joiden työn sisällöt vaihtelevat lasten yksilöllisten tarpeiden, asiakas- sekä hoito- ja kasvatussuunnitelmissa asetettujen tavoitteiden sekä kylän kokonaistilanteen ohjaamina.

Ohjaajan työhön kuuluvat muun muassa:

- osallistuminen lasten hoitoon ja kasvatukseen
- koti- tai kyläkohtaisen harrastustoiminnan ohjaus
- koulunkäynnin ohjaus
- osallistuminen lapsia koskeviin neuvotteluihin
- osallistuminen lapsen ja hänen läheistensä välisen yhteydenpidon toteuttamiseen
- kodinhoitotehtävät.

Sihteerin tehtäviin kuuluu talous- ja henkilöstöhallinnollisia tehtäviä, yleisiä toimistotehtäviä ja asiakaspalvelua.

Kylän sosiaalityöntekijän tai erityistyöntekijän pääasiallisena tehtävänä on vastata lasten hoidon ja kasvatuksen suunnittelusta, sisällön laadusta ja sen arvioinnista. Hän laatii hoito- ja kasvatussuunnitelmat yhdessä kotitiimin kanssa. Sosiaalityöntekijä/erityistyöntekijä vastaa yhteydenpidosta lapsen läheisiin ja sosiaaliviranomaisiin.

Apulaisjohtajan vastuu on lisävastuu jonkun muun asiantuntijaroolin ohella. Apulaisjohtajalta vaaditaan samoja organisointi- ja kokonaisuuden johtamistaitoja kuin kylänjohtajaltakin.

Kylänjohtaja vastaa lapsikylässä toteutettavan lastensuojelutyön laadusta, lapsikylän toiminnan suunnittelusta, organisoinnista ja toiminnan taloudellisesta tuloksesta. Johtaja on oman yksikkönsä vastuhenkilö ja hänen poissa ollessaan vastuussa on apulaisjohtaja. Johtajan tehtävä on luoda edellytykset työn tekemiseen, tukea toiminnan kehittämistä ja auttaa löytämään luovia uusia ratkaisumalleja työn sujuvuuden turvaamiseksi. Kylänjohtaja laatii toimipisteelle vuosittain toimintasuunnitelman ja talousarvion, jonka toteutumisesta hän vastaa.

Lasten tarpeet ja työntekijöiden persoonalliset piirteet vaikuttavat kylässä työskentelevien henkilöiden tehtävien ja roolien muodostumiseen. Hoito- ja kasvatustyöhön ja lasten elämään osallistuminen kuuluu jokaiselle kylässä työskentelevälle. Henkilöstö noudattaa laissa säädettyä salassapitovelvollisuutta kaikissa lapsiin liittyvissä asioissa. Lasten nimiä tai valokuvia ei saa julkaista tiedotusvälineissä ilman lapsen vanhemman tai huoltajan suostumusta.

Erilaiset työtehtävät ja roolit pyritään järjestämään niin, että lasten tarpeisiin vastaaminen onnistuu mahdollisimman hyvin.

5. LAPSIKYLÄN TOIMINTARAKENNE

Yhteinen toimintarakenne luo turvaa ja varmistaa tasavertaiset toimintaedellytykset lasten hyvälle hoidolle. Selkeät ja kattavat kokouskäytännöt varmistavat laatua ja ovat olennainen osa johtamista sekä yhteistyön organisointia. Kokouksissa luodaan yhteistä todellisuutta, mikä vaikuttaa ilmapiiriin ja yhteisten arvojen sisäistämiseen.

Työyhteisön toimintarakenteet ja henkilöstön voimavaroja edistävät menetelmät varmistavat työntekijöiden jaksamista, sitoutumista ja ammattitaidon kehittymistä.

5.1 Kylän johtoryhmä

Kokoonpano

- Kylänjohtaja, apulaisjohtaja, vastaava ohjaaja, sosiaalityöntekijä/erityistyöntekijä ja kylän sihteeri

Tehtävät

- Kylän toiminnan varmistaminen
- Tiedon jako ja koordiointi
- Kylän toimintatapojen ja toimintarakenteen kehittäminen
- Lapsikyläkotien resursointi

Vastuut

- Tukea johtajaa koko kylää koskevien ratkaisujen tekemisessä
- Yhteisten pelisääntöjen noudattamisesta huolehtiminen
- Kotitiimityön ohjaaminen ja johtaminen

Kokoontuminen

- Kerran viikossa tai kahdessa kylän tilanne huomioiden

5.2 Yhteispalaveri

Kokoonpano

- Koko henkilöstö

Tehtävät

- Viestinnällinen tehtävä
- Kylän yhteisten asioiden ja kyläalueen tapahtumien käsitteleminen

Vastuut

- Kylää ja yhdistystä koskevien asioiden jakaminen ja yhdessäolo henkilöstön kanssa

Kokoontuminen

- Tarvittaessa, noin kerran kuukaudessa

5.3 Työhyvinvointiryhmä

Kokoonpano

- Työsuojelupäällikkö, työsuojeluvaltuutettu, lapsikylävanhempi-, lapsikylävanhemman sijainen, ohjaajaedustaja (henkilöstöryhmäedustustoon vaikuttaa mitä ryhmää työsuojeluvaltuutettu edustaa) sekä apulaisjohtaja, sosiaalityöntekijä, lapsikylän sihteeri

Tehtävät

- Työsuojelutoimikunnan tehtävät neljännesvuosittain
- Työhyvinvoinnin kehittämiseen tähtäävien toimenpiteiden suunnittelu ja toteuttaminen
- Yhteispalaverin palaveriagendan laatiminen

Vastuut

- Työsuojelun toteutuminen työpaikalla
- Työhyvinvoinnin edistäminen yhteistoiminnassa työntäjän ja työntekijäedustajien kesken

Kokoontuminen

- Noin viikko ennen yhteispalaveria ja neljännesvuosittain agendalla lakisääteiset työsuojeluasiat

5.4 Kotitiimi

Kokoonpano

- Lapsikylävanhempi, lapsikylävanhemman sijainen, ohjaaja, sosiaalityöntekijä/erityistyöntekijä

Tehtävät

- Asiakassuunnitelman noudattaminen
- Hoito- ja kasvatussuunnitelman teko, toteutus ja arviointi
- Lapsen hyvinvoinnin ja valmiuksien arviointi
- Kotitiimin toiminnan suunnittelu, seuranta ja kehittäminen lasten tarpeiden mukaisesti

Vastuut

- Hoito- ja kasvatussuunnitelman linjauksia noudattavien päätösten tekeminen
- Lapsen kehityksen seuraaminen tavoitteiden mukaisesti
- Raportointi ja kannanottopyynnöt johtoryhmälle

Kokoontuminen

- Noin kerran kuukaudessa (kylän johtoryhmä asettaa tavoitteet)

5.5 Kehityskeskustelut

Kehityskeskustelu on johtajan työkalu henkilöstöjohtamisessa. Kehityskeskustelujen tarkoitus on luoda työlle tavoitteet ja organisoida kylän toimintaa tulevalle kaudelle. Keskustelussa kytketään mennyt kausi tulevaan ja punnitaan toiminnan tavoitteiden ja henkilön osaamisen suhdetta. Tuloksena syntyy erilaisia suunnitelmia toiminnan ja osaamisen kehittämiseksi määrätietoisesti ja pitkällä tähtäimellä. Kehityskeskustelu on syvälinen johtamisen keino eikä se sulje pois jokapäiväisen esimiestyön kautta tehtävää toiminnan ohjausta.

5.6 Työnohjaus

Kunkin työntekijän työnohjauksen määrästä ja tavoitteista sekä toteuttamistavoista sovitaan esimiehen kanssa kehityskeskusteluissa. Yhdessä esimiehen kanssa arvioidaan myös työnohjaukselle asetettujen tavoitteiden saavuttamista ja vaikutusta. Työnohjausta järjestetään yksilöllisesti tai ryhmäkohtaisesti, esimerkiksi ammattiryhmittäin tai kotitiimeittäin. Työnohjaajana voi toimia ulkopuolinen tai lastensuojelutiimin työntekijä. Lastensuojelutiimi avustaa tarvittaessa työnohjauksen suunnittelussa ja sopivan ratkaisun löytämisessä. Uusien työntekijöiden alkuvaiheen perehdytysohjaus on lapsikylän sisäistä.

6. KEINOT KEHITTÄÄ JA YLLÄPITÄÄ TYÖKYKYÄ

6.1 Yleinen perehdytys- ja täydennyskoulutus

Keskustoimiston lastensuojelutiimi järjestää lapsikylien työntekijöille sijoitettujen lasten tarpeisiin keskittyvää perehdytys- ja täydennyskoulutusta vähintään kerran, tarvittaessa kahdesti, vuodessa.

Koulutuksen tavoitteena on perehdyttää uusia ja tukea pitkään työskennelleitä työntekijöitä kehittämään ja syventämään valmiuksiaan lasten hoidossa ja kasvatuksessa. Koulutuksen aiheina ovat pysyvyys ja jatkuvuus, kiintymys, menetykset, tiimityö, lapsen oikeus perhesuhteisiin, Theraplay-terapian hyödyntäminen lasten hoidossa ja SOS-lapsikylätyön historia. Koulutuksessa hyödynnetään ja sovelletaan PRIDE -sijais- ja adoptiovanhempien valmennus- ja valintaohjelmaa.

6.2 Lapsikylävanhempien valmennus ja perehdytys

SOS-Lapsikylä ry valmentaa lapsikylävanhemman tehtävään aikovat. Valmennus ja perehdytys toteutetaan pääsääntöisesti kuusi kuukautta kestävästä lapsikylävanhempiharjoitteluna lapsikylässä. Harjoittelujakson aikana keskustoimisto järjestää harjoittelijalle koulutusta ja perehdytystä lapsikylävanhemman tehtävään ja yhdistyksen toimintaan. Harjoittelija työskentelee kylässä sekä ohjatusti että itsenäisesti.

Kylänjohtaja käy harjoittelijan kanssa arviointikeskusteluja valmiuksista lapsikylävanhemman tehtävään ja halukkuudesta toimia sijaisvanhempana lapsikyläkodissa. Lapsikylässä harjoittelijan tueksi nimetään myös tutor-vanhempi, jonka tehtävänä on ohjata lapsikylävanhemmuuteen liittyvissä asioissa. Harjoittelujakso päättyy loppuarviointikeskusteluun kylänjohtajan ja keskustoimiston lapsikylävanhempien valmennuksesta vastaavan kehittämissuunnittelijan kanssa. Päätös lapsikylävanhemmaksi ryhtymisestä tehdään aina yhteisen arvioinnin pohjalta. SOS-Lapsikylä ry järjestää tarpeen mukaan hakijoille PRIDE-valmennuksen.

6.3 Toimipistekohtaiset täydennyskoulutukset

Täydennyskoulutuksen painopiste on kaikkien henkilöstöryhmien toimipistekohtaisessa täydennyskoulutuksessa, joka on suunniteltua, pitkäjännitteistä sekä työyhteisön tarpeita ja kehitysvaihetta palvelevaa. Taloussuunnitelmassa vahvistetaan vuosittain budjetti täydennyskoulutukseen.

Yksittäisen työntekijän henkilökohtaisen osaamisen kehittämisen tavoitteena on ammatillisen osaamisen parantaminen. Koko työyhteisölle yhteisesti järjestettävän koulutuksen lisäksi työntekijää voidaan tukea kehityskeskusteluissa suunnitellussa yksilöllisessä opiskelussa. Työyhteisön osaamisen kehittämisessä otetaan huomioon myös moniammatillisten tiimien ja yhteistyöryhmien osaamistarpeet.

Toimipistekohtaisesti huolehditaan, että työntekijöille järjestetään ensiapu-, lääkehoito-, turvallisuus- ja ennakoinvan ajon koulutusta. Työntekijöillä on oltava myös hygieniapassi.

Kunkin toimipisteen koko työyhteisöä koskevat täydennyskoulutussuunnitelmat sisältyvät toimipisteiden vuosittaisiin toimintasuunnitelmiin.

6.4 Kehittämispäivät

Vuosittain järjestettävien kehittämispäivien tavoitteena on arvioida ja suunnitella SOS-lapsikylän lastensuojelutyön tulevaisuutta. Päivien sisällön suunnittelusta vastaavat lastensuojelutiimin ja järjestävän toimipisteen työntekijät. Käytännön järjestelyt ovat järjestävän toimipisteen vastuulla.

6.5 Valtakunnalliset täydennyskoulutustapahtumat

Kunkin toimipisteen edustajat osallistuvat joka toinen vuosi järjestettäville valtakunnallisille lastensuojelupäiville, sijaishuollon päiville ja Pohjois-Suomen lastensuojelupäiville. Useiden lastensuojelujärjestöjen yhdessä suunnittelemat, joka toinen vuosi järjestettävät valtakunnalliset lastensuojelun perhehoidon päivät ovat osa suunnitelmallista täydennyskoulutusta.

7. LAPSEN SIJOITTAMINEN

7.1 Sijoittamisprosessin tavoitteet

- Sijoituksessa pystytään vastaamaan lapsen kehityksellisiin tarpeisiin ja toteuttamaan sijoitukselle asetetut tavoitteet.
- Pyritään siihen, että lapsen vanhemmat ja muut läheiset hyväksyvät sijoituksen lapsikylään.
- Lapsi, hänen läheisensä ja lapsikyläperhe sekä kyläyhteisö voivat valmistautua mahdollisimman hyvin uuteen tilanteeseen.
- Kriisitilanteessa lapsi saa avun riittävän nopeasti. Menettelytavat eivät ole kaavamaisia, vaan joustavia lapsen tilanteen mukaan.

7.2 Yhteydenotto

Sijoittajakunnan sosiaalityöntekijä ottaa yhteyttä lapsikylän sosiaalityöntekijään tai johtajaan. Paikkakyselyihin vastaa myös SOS-lapsikyläyhdistyksen keskustuomiston lastensuojelupäällikkö. Ensimmäisen keskustelun aikana sijoittajakunnan sosiaalityöntekijälle välitetään tietoa lapsikylistä ja paikkatilanteesta.

Sijoitettavan lapsen tilanne selvitetään alustavasti:

- lapsen ikä ja sukupuoli
- sijoituksen syy ja tavoitteet
- sijoitus avohuollon tukitoimena ja sijaishuolto
- sopimukseen perustuva vai tahdonvastainen huostaanotto
- lapsen fyysinen ja psyykinen tilanne
- koulunkäynti
- mahdolliset erityistarpeet
- lapsen ja vanhempien suhtautuminen sijoitukseen SOS-lapsikylässä.

Jos ensimmäisessä keskustelussa arvioidaan, että lapsikylä ei ole kyseiselle lapselle sopiva sijaishuoltopaikka, kielteinen vastaus ilmoitetaan heti. Samalla yhteydenottajaa pyritään palvelemaan muilla keinoilla, esimerkiksi keskustelemalla muista vaihtoehdoista.

Jos siinä lapsikylässä, josta sijoittajakunnan sosiaalityöntekijä on tiedustellut paikkaa, ei ole tilaa ja hän on kiinnostunut muiden lapsikylien paikkatilanteesta, hänet ohjataan tiedustelemaan asiaa keskustoimiston lastensuojelupäälliköltä.

Mikäli keskustelussa arvioidaan, että lapsikylä voisi olla lapselle sopiva sijoituspaikka, sijoittajakunnan sosiaalityöntekijää pyydetään täyttämään lapsen taustatietolomake ja hankkimaan seuraavat liitteet:

- huostaanotto- ja sijaishuollon muutospäätökset
- kooste lapsen lastensuojeluhistoriasta
- lausunto lapsen terveydentilasta
- lasta koskevat muut lausunnot (perheneuvolan, lastenpsykiatrin, koulun yms.)
- virkatodistus.

Taustatietolomake liitteineen pyydetään palauttamaan kyseisen lapsikylän sosiaalityöntekijälle / erityistyöntekijälle, joka vastaa lapsen sijoittamisprosessista lapsikylässä.

7.3 Lapsen tilanteen arviointi

Lapsen tilannetta ja tarpeita arvioidaan lapsen senhetkisen olinpaikan ja sijoittajakunnan sosiaalityöntekijöiden ja lasta hoitavien kanssa. Arviointiin osallistuvat SOS-lapsikylän johtaja ja sosiaalityöntekijä/erityistyöntekijä sekä keskustoimiston lastensuojelupäällikkö.

Arviointivaiheessa kartoitetaan lapsen kehityksellinen tilanne: vahvuudet ja viiveet sekä hoidolliset tarpeet. Tällöin selvitetään myös lapsen kehitykseen vaikuttaneet elämäkokemukset ja mahdolliset traumat.

Lapsikyläyhdistyksen moniammatillinen työryhmä arvioi, voidaanko lapsen kehitystarpeisiin vastata SOS-lapsikylän hoitomuodoilla ja –keinoilla.

Sijoittajakunnan sosiaalityöntekijät arvioivat omalta osaltaan, vastaako lapsikylä niitä odotuksia ja toiveita, joita se edellyttää kyseisen lapsen avo- tai sijaishuoltopaikalta. Sosiaalityöntekijältä varmistetaan, että hän on selvittänyt lapsen sukulaisten tai muiden läheisten mahdollisuudet ottaa lapsi luokseen asumaan.

7.4 Vanhempien tilanteen arviointi

Lapsen vanhemmille välitetään tietoa SOS-lapsikylästä joko kunnan sosiaalityöntekijän välityksellä tai tapaamalla vanhempia lapsikylässä, heidän omassa kodissaan tai muussa sopivassa paikassa. Tapaamisten tavoitteena on myönteisen suhteen luominen vanhempiin ja muihin lapsen läheisiin. Vanhempien elämänhistoria, käsitykset sijoituksen syistä ja sen tavoitteista kartoitetaan mahdollisimman hyvin. Vanhemmille kerrotaan lapsikylästä ja sen toiminnasta. Työskentelyn tavoite on, että vanhemmat antaisivat lapselle luvan muuttaa lapsikylään. Mikäli he vastustavat sijoitusta, mietitään yhdessä sijoittajakunnan sosiaalityöntekijän kanssa, voidaanko sijoitus tehdä vastoin vanhempien tahtoa.

7.5 Päätöksenteko

Sijoittamispäätöksen tekevät:

- kunnan sosiaalihuollon johtava viranhaltija tai muu viranhaltija
- SOS-lapsikylän johtaja

Ennen päätöksentekoa lapsikylävanhemman ja kodin tiimin jäsenten kanssa keskustellaan sijoituksesta.

7.6 Tutustumisvaihe

Lapsi tutustuu SOS-lapsikylään ja lapsikyläkotiin esimerkiksi lastenkodin omaohjaajansa tai vanhempiensa kanssa. Lapsi voi tutustua lapsikylään yhdessä vanhempiensa kanssa erityisesti silloin, kun vanhemmat hyväksyvät sijoituksen ja ovat samaa mieltä sen tarpeellisuudesta. On tärkeää, että lapsi saa tutustua lapsikylään ja lapsikyläkotiin rauhassa ilman, että hänen tarvitsee kohtuuttomasti huolehtia vanhempiensa reaktioista. Lapsi tutustuu lapsikylään vasta siinä vaiheessa, kun lapsikyläyhdistyksen myönteinen kanta sijoitukseen on varmistunut. Lapsi ei saa tuntea tulleensa torjutuksi tapaamisen perusteella.

7.7 Lapsen tulo lapsikylään

7.7.1 Lapsen valmistaminen sijoitukseen

Lapselle päätöksestä kertovat omat vanhemmat, lastenkodin omaohjaaja / työntekijä tai sijoittajakunnan sosiaalityöntekijä. Iän ja tilanteen mukaan lapsi käy vähintään kerran SOS-lapsikylässä tutustumassa uuteen kotiinsa. Lapsikylässä hän tutustuu tuleviin lapsikylävanhempiinsa, mahdollisuuksien mukaan kodin tiimin muihin jäseniin ja perheen muihin lapsiin. Lapsi käy tulevassa koulussaan, mikäli hän on kouluikäinen.

7.7.2 Lapsikylävanhempien ja kodin tiimin valmistaminen lapsen sijoitukseen

Lapsi opitaan tuntemaan tutustumiskäyntien yhteydessä. Ennen lapsen muuttoa kylään varmistetaan, että kodin tiimin jäsenillä on käytettävissään riittävä tieto lapsesta, hänen kehityksestään, erityistarpeistaan ja sijoituksen syistä, vanhempien suhtautumisesta sijoitukseen ja yhteydenpitoon liittyvistä asioista. Lapsikylävanhemmat ja kodin tiimin jäsenet valmistavat perheen muut lapset uuden lapsen tuloon. Sijoittajakunnan sosiaalityöntekijän kanssa sovitaan lapsen siirtymisestä lapsikylään sekä vanhempien ja lapsen välisestä yhteydenpidosta ensimmäiseen asiakassuunnitelmaneuvoitteluun asti.

Lapsen siirtyminen lapsikylään tapahtuu, kun lapsi on valmis siirtoon. Lapsen vanhemmat tai lastenkodin omaohjaaja / työntekijä saattavat lapsen lapsikylään. Poikkeustapauksissa myös lapsikylän työntekijät voivat noutaa lapsen esimerkiksi lastenkodista. Lapsikylän työntekijät eivät kuitenkaan hae lasta kotoa.

7.7.3 Sijoituksen alkuvaihe

Sijaishuoltopalvelujen tuottamisesta sovitaan kunnan ja SOS-lapsikyläyhdistyksen välisellä puitesopimuksella ja/tai lapsikohtaisella sopimuksella. Puitesopimusneuvotteluista vastaa lapsikyläyhdistyksen keskuustoimiston lastensuojelupäällikkö ja lapsikohtaisista sopimuksista lapsikylän johtaja.

Asiakassuunnitelman neuvottelu pidetään mahdollisimman pian, mieluiten 1 – 2 kuukauden kuluttua lapsen tulon jälkeen. Mukana neuvottelussa ovat ainakin lapsi (iän mukaan), lapsen vanhemmat, sijoittajakunnan sosiaalityöntekijä, lapsikylävanhempi ja lapsikylän sosiaalityöntekijä.

Avohuollon tukitoimi -palvelusta tehdään erillinen kunnan ja SOS-Lapsikylä ry:n välinen sopimus, jossa sovitaan muun muassa palvelun sisällöstä ja sen hinnasta.

8. HOITO JA KASVATUS

Päämäärä: Lapsi saa rakkautta, kunnioitusta ja turvallisuutta. Hän kehittyy omien kykyjensä ja valmiuksiensa mukaan itsenäiseksi yhteiskunnan jäseneksi.

8.1 Asettuminen

Tavoite: Lapsi saa tukea ja mahdollisuuden sopeutua uuteen elämäntilanteeseensa turvallisesti ja kiireettömästi.

Menetelmät:

- Lapsi tutustuu ensin SOS-lapsikylävanhempaan tai –vanhempiin ja kodin muihin lapsiin, sitten kodin tiimin jäseniin ja muihin SOS-lapsikyläyhteisöön kuuluviin ihmisiin.
- Lasta kannustetaan ilmaisemaan kokemuksiaan, kysymyksiään ja ajatuksiaan. Häntä ymmärretään ja tuetaan muutoksen aiheuttamien tunteiden käsittelyssä.
- Lapsi tutustuu kotiin ja uuteen elämänpiiriinsä vastaanottokykynsä mukaisessa tahdissa. Lasta autetaan kodin rytmin ja toimintatapojen opettelussa.
- Lapsi saa vaikuttaa oman huoneensa sisustukseen. Lapsen omat tavarat, muistot ja valokuvat ovat tärkeitä ja ne pidetään esillä.
- Lasta autetaan nukahtamaan turvallisesti ja ollaan läsnä, jos lapsi sen hyväksyy.
- Kyläyhteisön työntekijät tukevat lapsikylävanhempia ja kotia uuden lapsen tulovaiheessa työaikajärjestelyjen avulla, jotta lapsikylävanhemmillä on riittävästi aikaa keskittyä uuteen lapseen/uusiin lapsiin.
- Alkuajan yhteydenpidosta vanhempien ja muiden läheisten kanssa on sovittu ennen SOS-lapsikyläsijoituksen alkua.
- Asiakassuunnitelma tehdään mahdollisimman pian lapsen tulon jälkeen. Siinä sovitaan yhteydenpidosta sekä lapsikyläyhteisöön kuuluvien ihmisten rooleista yhteydenpidossa.
- Vanhempien kanssa pyritään lapsen etua edistävään yhteistyöhön ja jaettuun vanhemmuuteen.

8.2 Kasvaminen SOS-lapsikylässä

Tavoite: Hoito ja kasvatus suunnitellaan ja toteutetaan lapsen yksilöllisten tarpeiden mukaisesti.

Menetelmät: Vähintään vuosittain tehtävässä hoito- ja kasvatussuunnitelmassa tarkennetaan asiakassuunnitelmaa. Hoitoa suunnitellaan ja sen vaikuttavuutta arvioidaan hyvinvoinnin ja valmiuksien arviointimenetelmän avulla. Hoito- ja kasvatussuunnitelman tekoon osallistuvat lapsi (iän ja kehitystason mukaan), kodin tiimin jäsenet ja kylän sosiaalityöntekijä/erityistyöntekijä. Tarpeen mukaan suunnitelman laadinnassa voivat olla mukana muutkin, jotka osallistuvat lapsen hoitoon, esimerkiksi keskustoimiston psykologi.

8.2.1 Mielen ja toiminnan jäsentäminen sekä arkielämän hallinta

Tavoite: Lapsi oppii ymmärtämään asioita loogisesti. Hänen elämänhallintansa lisääntyy arjen hallinnan avulla.

Menetelmät:

- Lapsella on selkeä elämänrytmi ja viikko-ohjelma.
- SOS-lapsikyläkodin päivärytmi, tavat ja säännöt kirjataan Perustietoa SOS-lapsikyläkodista -lomakkeelle.
- Kodin ja kylän säännöistä keskustellaan ja niitä luodaan yhdessä lasten kanssa, jotta ne sisäistyvät. Mikäli lapsi ei noudata sääntöjä, hän saa yksilöllisen seuraamuksen, johon vaikuttavat lapsen ikä, kehitystaso ja tilanne.
- Selkeä päivärytmi tuo turvaa lapsen elämään ja varmistaa hänen tarvitsemansa levon ja unen.
- Lapsi osallistuu kodin askareisiin suunnitelmallisesti sekä iän ja kehitystason mukaisesti, jotta hän oppii puhtaudesta huolehtimista, terveellisiä ruokailutottumuksia ja rahankäyttöä.
- Harrastusten tukeminen on osa tavoitteellista hoito- ja kasvatustyötä. Lapsille hankitaan harrastuksia varten asianmukaiset varusteet ja välineet.
- SOS-lapsikylävanhemmat ja muut työntekijät auttavat lasta ennakoimaan tulevia asioita, valmistautumaan muutoksiin sekä kertaamaan tapahtumia jälkeenpäin.

8.2.2 Lapsen käytöksen ohjaaminen ja turvallisuudesta huolehtiminen

Tavoite: Lapsi oppii rakentavia vuorovaikutus- ja käytöstapoja. Hän ymmärtää oikeuden psyykkiseen ja fyysiseen koskemattomuuteen.

Menetelmät:

- Lapsen käytöstä ohjataan antamalla selkeitä malleja ja ohjeita. Hyvistä asioista ja kehityksestä annetaan tietoisesti myönteistä palautetta.
- Lapselle selvitetään, että hänellä on oikeus turvalliseen kasvuun. Lapsi tietää, keille hän kertoo, jos hän kokee uhkaa tai kaltoinkohtelua. Työntekijät ohjaavat lasta käyttäytymään niin, ettei hän itse loukkaa tai vahingoita muita.
- Kodin ja kylän aikuiset sopivat yhteisistä toimintatavoista kodin tiimin palavereissa ja kylän yhteispalavereissa.
- Lastensuojelulain mukaisia rajoitustoimenpiteitä käytetään huolellisesti harkiten ja vain siinä määrin kuin se on tarpeen tarkoituksen toteuttamiseksi. Ohjeet rajoitustoimenpiteistä ovat SOS-lapsikyliin sisäiseen käyttöön tarkoitettu verkko- ja intranetissa, ja suoritettavat toimenpiteet kirjataan Nappula-asiakastietojärjestelmään kunkin lapsen asiakastietoihin.

8.2.3 Kiinnittymisen ja kiintymisen tukeminen

Tavoite: Lapsi saa mahdollisuuden rakentaa luotettavia ja turvallisia kiintymyssuhteita.

Menetelmät:

- Lapsella on SOS-lapsikylässä ainakin yksi häneen sitoutuva työntekijä.
- Katsekontakti, hyvä kosketus, sylissäpito, lapsen asioiden kuuntelu, turvalliset rajat,

yhdessäolohetket, nukuttamisrituaalit, yhdessä tekeminen ja lapsen lohduttaminen ovat tärkeitä yhteyden rakentamisen keinoja.

- Yhteyden rakentamiseen voidaan käyttää terapeutista lisäapua, erityisesti Theraplay-terapiaa.
- Jokainen työntekijä käyttäytyy lasta kohtaan arvostavasti, hyväksyvästi ja kannustavasti.
- SOS-lapsikylässä järjestetään kaikille yhteisiä juhlia, retkiä ja muita tilaisuuksia jatkuvuuden ja yhteisöllisyyden tukemiseksi.

8.2.4 Traumojen ja kehitysviiveiden hoito

Tavoite: Lapsi toipuu vaikeista kokemuksistaan ja menetyksistään. Hän saavuttaa edellytystensä mukaisen kehitystason.

Menetelmät:

- Perusajatus on, että hoidollinen arki ja kasvu ympäristö SOS-lapsikylässä sinänsä auttavat lasta.
- Työntekijät tiedostavat, että lapsi voi olla kehityksensä eri osa-alueilla ikätasoaan edellä tai jäljessä ja hyväksyvät sen toimintansa lähtökohdaksi.
- Kullekin lapselle yritetään löytää hänelle sopivat tavat ilmaista kokemuksiaan ja tunteitaan.
- Lapselle järjestetään yksilöllisen tarpeen mukaan yksilö-, perhe- tai ryhmäterapiaa.
- Lasta autetaan ymmärtämään sijoittamisen perusteita ikätasonsa mukaisesti ja uudelleen eri ikä- ja kehitysvaiheissa. Lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän vastuulla on huostaanoton syiden selvittäminen.

8.2.5 Kehitysvaiheiden haasteisiin vastaaminen

Tavoite: Lapsi saa ikäkautensa ja kehitystasonsa mukaista apua, hoitoa ja kasvatusta.

Menetelmät:

- Työntekijät perehtyvät lapsen kehityshaasteisiin sekä tuntevat lapsen normaalin kehityksen. Työntekijöiden ammatillisen täydennyskoulutuksen pääasiallinen tarkoitus on lisätä sijoitettuna olevan lapsen erityistarpeiden tuntemusta sekä kehittää hoito- ja kasvatuserämenetelmiä.
- SOS-lapsikylässä kootaan yhdessä lapsen kanssa hänen elämänsä historiaansa. Menneitä elämäntilanteita voidaan käsitellä esimerkiksi rakentamalla elämänsä janaa tai tekemällä tutustumismatkoja aikaisempiin asuinpaikkoihin ja hankkimalla niistä lisätietoa.
- Lapsen kokemat asiat kertautuvat eri ikävaiheissa ja uusilla tavoilla. Työntekijät ymmärtävät, että samoja asioita on käsiteltävä kunkin ikäkauden mukaisesti.
- Lasta autetaan hankkimaan tietoa omasta taustastaan ja kehittämään suhdetta omiin vanhempiinsa ja muihin läheisiinsä.
- Työntekijät tunnistavat erityisesti murrosikäisen lapsen kriisin. Murrosikä nähdään uutena mahdollisuutena selvittää omaa elämänsä historiaa uudella ymmärryksellä.

8.2.6 Oppimisen ja koulunkäynnin tukeminen

Tavoite: Lapsi saavuttaa edellytystensä mukaisen oppimistason. Nuorta tuetaan ammatinhankinnassa.

Menetelmät:

- Lapselle tehdään tarvittaessa kouluvalmiustestit ja oppimiskykyyn liittyvät tutkimukset.

- Lapselle järjestetään oppimisvalmiuksien mukainen koulumuoto ja tuki.
- Koulunkäyntiä ja läksyenlukua ohjataan kodissa. Tarvittaessa SOS-lapsikylässä työskentelevä koulunkäynnin ohjaaja tukee lasta.
- SOS-lapsikylässä sijoitettuna ollutta 21-24 -vuotiasta opiskelevaa nuorta voidaan tukea opinnoissa taloudellisesti SOS-lapsikyläyhdistyksen omarahoituksen turvin. Keskiasteen ja korkea-asteen koulutuksen suorittanut nuori saa stipendin SOS-lapsikylässä ollessaan tai myöhemmin valmistuessaan.

9. SJOITUKSEN PÄÄTTÄMINEN

9.1 Kotiutuminen ja huostassapidon lopettaminen

Tavoite: Kotiutuminen ja huostassapidon lopettaminen on huolellisesti arvioitu, valmisteltu ja lapsen edun mukainen.

Menetelmät:

- Kotiutuminen ja sijoituksen lopettaminen perustuvat asiakassuunnitelmanneuvottelussa tehtyyn tilannearvioon ja suunnitelmaan.
- Työntekijät tiedostavat, että huostassapidon lopettamisprosessit vaikuttavat lapsen elämään ja kehitykseen SOS-lapsikylässä. Lapsi tarvitsee kuitenkin parhaan mahdollisen hoidon joka päivä, joten SOS-lapsikylävanhemmat ja muut työntekijät keskittyvät siihen.
- Huostassapidon lopettamista harkittaessa SOS-lapsikylän työntekijät pyrkivät omalta osaltaan mahdollisimman huolellisesti arvioimaan ja selvittämään, mitä sijoituksen päättyminen merkitsisi lapsen kannalta.
- SOS-lapsikylän työntekijät tukevat lapsen asteittaista siirtymistä kotiin ja ovat valmiita yhteydenpidon jatkamiseen lapsen edun mukaisella tavalla.

9.2 Sijaishuoltopaikan muutos

Tavoite: Lapsi muuttaa hänen tarpeitaan paremmin vastaavaan sijaishuoltopaikkaan, jos sijoittamisessa SOS-lapsikylään ei ole onnistuttu toteuttamaan sijoitukselle asetettuja tavoitteita ja vastaamaan lapsen tarpeisiin.

Menetelmät:

- Lapsen kehitystä ja sijoitukselle asetettujen tavoitteiden toteutumista arvioidaan suunnitelmallisesti asiakassuunnitelmanneuvotteluissa. SOS-lapsikylän sosiaalityöntekijä/erityistyöntekijä ottaa yhteyttä lapsen asioista vastaavaan sosiaalityöntekijään mahdollisimman pian, jos lapsen tilanteessa tapahtuu huomattavia muutoksia.
- SOS-lapsikylässä käytetään kaikki mahdollinen ja tarkoituksenmukainen lisäapu lapsen ongelmien ratkaisemiseksi ennen sijaishuoltopaikan vaihdosta, koska koko elämäntilanteen muutos vaikeuttaa lapsen kehitystä.
- Sijaishuoltopaikan vaihto tehdään lasta kuunnellen, valmistaen ja suunniteltuja tutustumismenettelyjä noudattaen.
- SOS-lapsikylän työntekijät ovat valmiita yhteydenpidon jatkamiseen sijaishuoltopaikan muutoksen jälkeen asiakassuunnitelmaan kirjattavalla lapsen edun mukaisella tavalla.

9.3 Itsenäistyminen

Tavoite: Nuori saa itsenäistyä omien valmiuksiensa mukaisesti. Hän saa yksilöllistä ja lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän kanssa suunniteltua apua siirtymävaiheeseen.

Menetelmät:

- Ikä- ja kehitystason mukainen omatoimisuustaitojen kehittäminen kuuluu lapsen arkiseen hoitoon ja kasvatukseen, jotta taidot vahvistuvat vähitellen koko sijoituksen ajan.
- Nuoren itsenäisessä elämässä tarvitsemat taidot arvioidaan hyvinvoinnin ja valmiuksien arviointimenetelmien avulla. Valmiuksien kehittämistä ja nuoren itsenäistymistä ohjaa hoito- ja kasvatussuunnitelmassa sovittu työntekijä.
- Itsenäistyminen tapahtuu vaiheittain ja nuoren kokonaistilanteen mukaisesti.
- Jälkihuoltoa koskeva asiakassuunnitelma tehdään hyvissä ajoin ennen kuin nuori täyttää 18 vuotta ja huostassapito lakkaa.

Itsenäistymistä ja jälki- sekä jatkohuoltoa kuvataan tarkemmin luvuissa Jälkihuolto ja Jatkohuolto.

10. YHTEISTYÖ LAPSEN LÄHEISTEN KANSSA

Tavoite: Lapsella on mahdollisuus ylläpitää ja edistää hänen kehityksensä kannalta tärkeitä ja turvallisia ihmissuhteita.

Menetelmät:

- Ennen sijoittamispäätöstä lapsen vanhempien pyritään tapaamaan.. Heillä on mahdollisuus tutustua SOS-lapsikylään ja esittää sijoittamiseen liittyviä kysymyksiä. Vanhempien kanssa pyritään yhteiseen päätöksentekoon.
- Sijoittamisvaiheessa ja sijoituksen aikana selvitetään myös, ketkä ovat lapselle tärkeitä ihmisiä suvussa, lähipiirissä tai aikaisemmissa sijoituspaikoissa ja tuetaan lapsen yhteydenpitoa heihin.
- Lapsen läheisiä kohdellaan kunnioittavasti ja arvostavasti.
- Tapaamisista ja muusta yhteydenpidosta tehdään selkeät sopimukset asiakassuunnitelmanneuvottelussa. Tapaamismuodot järjestetään lapselle turvallisiksi ja läheisille luontevalla tavalla soveltuviksi.
- Valvotun yhteydenpidon perusteet selvitetään asiakassuunnitelmanneuvottelussa. Valvotut tapaamiset voidaan toteuttaa joko SOS-lapsikylän ulkopuolella tai SOS-lapsikylässä.
- Kylän sosiaalityöntekijän/erityistyöntekijän vastuulla on, että yhteydenpito lasten läheisten kanssa toteutuu asiakassuunnitelman mukaisesti.

11. YHTEISTYÖ LAPSEN ASIOISTA VASTAAVAN SOSIAALITYÖNTEKIJÄN KANSSA

Tavoite: SOS-lapsikylän työntekijät antavat lapsen asioista vastaavalle sosiaalityöntekijälle selkeän ja perustellun käsityksen lapsen kehityksestä ja arjesta, jotta yhteinen ja lapsen edun mukainen hoidon ja kasvatuksen suunnittelu on mahdollista.

Menetelmät:

- Yhteydenpito lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän kanssa on SOS-lapsikylän sosiaalityöntekijän/erityistyöntekijän vastuulla.
- Asiakassuunnitelmaneuvoittelu järjestetään vähintään kerran vuodessa.
- Työntekijät kuvaavat lapsen kehitystä ja siinä tapahtuneita muutoksia asiakassuunnitelmaneuvoittelussa, jotta sijoitukselle asetettujen tavoitteiden seuranta ja hoidon vaikuttavuuden arviointi onnistuvat mahdollisimman hyvin.
- Lapsen kehitystä seurataan neuvottelujen lisäksi asiakassuunnitelmaan erikseen kirjatulla tavalla.
- SOS-lapsikylän sosiaalityöntekijä /erityistyöntekijä lähettää sijoittajakunnan kanssa tehdyn sopimuksen mukaisesti säännöllisesti raportin lapsen kehityksestä ja arjesta.
- Lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä keskustelee henkilökohtaisesti lapsen kanssa ja vierailee kodissa SOS-lapsikylässä käydessään.

12. JÄLKIHUOLTO

Tavoite: Lapsi kotiutuu tai nuori saatetaan itsenäiseen elämään, omillaan toimeentulevaksi aikuiseksi, jolla on oma sosiaalinen verkosto tukenaan.

12.1 Jälkihuollon määrittely

Huostassapito lakkaa, kun lapsi täyttää 18 vuotta. Jälkihuoltoon ovat oikeutettuja kaikki sijaishuollossa olleet sekä avohuollon tukitoimena järjestetyssä sijoituksessa yksin yli puoli vuotta olleet lapset ja nuoret. Sijoittajakunnan velvollisuus jälkihuollon järjestämiseen päättyy viiden vuoden kuluttua siitä, kun lapsi on kodin ulkopuolelle sijoittamisen päättymisen jälkeen viimeksi ollut lastensuojelun asiakkaana. Jälkihuollon järjestämisvelvollisuus päättyy viimeistään, kun nuori täyttää 21 vuotta.

Jälkihuolto on lastensuojeluasiakkuuden viimeinen vaihe, jonka tarkoituksena on turvata ja mahdollisesti täydentää aiemman lastensuojelutyön tuloksia. Tavoitteena on tukea lapsen kotiutumista tai nuorta hänen siirtyessään itsenäiseen elämään.

SOS-lapsikylissä jälkihuoltoon siirtyminen ei aina tarkoita nuoren muuttamista pois lapsikyläkodista 18-vuotiaana, kun huostassapito lakkaa. Useimmiten nuoret siirtyvät kohti täysin itsenäistä elämää ja asumista asumisharjoitteluvaiheen kautta. Käytännössä tämä tarkoittaa asumista asunnossa, joka sijaitsee lapsikylässä tai sen läheisyydessä.

12.2 Valmistautuminen jälkihuoltoon ja itsenäiseen elämään SOS-lapsikylässä

- Valmistautuminen ja kasvu itsenäisyyteen on suunnitelmallista ja pitkäjännitteistä työtä, joka toteutuu lapsikyläkodin arjessa.
- Tavoitteellinen jälkihuollon suunnittelu alkaa viimeistään, kun nuori on peruskoulun 9. luokalla.

- Itsenäistymisvalmiuksia arvioimalla selvitetään nuoren vahvuuksia sekä alueita, joissa nuori tarvitsee opastusta ja ohjausta. Menetelmänä käytetään esimerkiksi hyvinvoinnin ja valmiuksien arviointimittaristoa. Arvioinnin avulla laaditaan yksilöllinen suunnitelma itsenäistymisen tukemiseksi.
- Nuori voi harjoitella itsenäistä elämää asumalla asumisharjoitteluasunnossa SOS-lapsikylän alueella tai sen välittömässä läheisyydessä. Asumisharjoittelusta tehdään suunnitelma, johon kirjataan tavoitteet, toimintamenetelmät ja nuoren tukemisesta vastaava työntekijä.

12.3 Jälkihuollon suunnittelu

- Ennen huostassapidon lopettamista ja jälkihuoltoa koskevan asiakassuunnitelman tekoa lapsen tai nuoren kanssa käydään läpi hänen koko elämänsähistoriansa ja sosiaaliset verkostonsa.
- Sijoituksen aikana tehtyyn lapsen elämänjanaan tehdään tarvittavia täydennyksiä lapsikylässä asumisen ajalta ja sitä käytetään apuna jälkihuoltoa koskevaa asiakassuunnitelmaa laadittaessa.
- Jälkihuoltoa koskeva asiakassuunnitelma tehdään hyvissä ajoin ennen lapsen kotiutumista tai kun nuori täyttää 18 vuotta ja huostassapito lakkaa. Asiakassuunnitelman laadinnasta vastaa lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä sijoittajakunnasta. Siihen kirjataan yksityiskohtaisesti, miten sijaishuolto päättyy juuri tämän lapsen kohdalla.
- Suunnitelmaan kirjataan jälkihuollon tarkoitus ja tavoitteet, lapsen tai nuoren jälkihuollollinen tarve, erityisen tuen ja avun järjestäminen tarpeen mukaan sekä tuki vanhemmille, huoltajille tai muille lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaaville.

12.4 Jälkihuollon toteutustavat

12.4.1 Nuoren jälkihuolto toteutetaan SOS-lapsikylän toimesta

- Yli 18-vuotiaan nuoren tarvitsemasta jälkihuoltopalvelusta tehdään nuoren asioista vastaavan sosiaalityöntekijän kanssa jälkihuollossa olevaa nuorta koskeva asiakassuunnitelma, jossa määritellään, mitä jälkihuolto sisältää.
- Jälkihuoltoa voidaan toteuttaa monin tavoin nuoren yksilöllisten tarpeiden mukaisesti.
- Jälkihuollossa oleva nuori voi asua
 - o SOS-lapsikyläkodissa
 - o SOS-lapsikylän alueella tai välittömässä läheisyydessä sijaitsevassa asunnossa
 - o SOS-lapsikyläyhdistyksen tukiperheyksikössä
 - o SOS-lapsikyläyhdistyksen omistamassa jälkihuollon asunnossa
 - o ulkopuolisessa vuokra-asunnossa.
- Asumismuodosta huolimatta nuori saa tarvitessaan apua ympärivuorokautisesti.
- Jälkihuollossa olevan nuoren hyvinvointia ja valmiuksia ohjataan, seurataan ja arvioidaan seuraavissa asioissa: psyykinen hyvinvointi, fyysinen hyvinvointi, aikuisen tuki ja ohjaus, nuoren ja hänen läheistensä välinen suhde, sosiaaliset verkostot, opiskelu/työ, yhteiskunnalliset taidot, raha-asiat, asuminen, ravitsemus.

12.4.2 Lapsi tai nuori siirtyy sijoittajakunnan oman jälkihuoltopalvelun asiakkaaksi

- Sijoituksen päättämisestä tehdään sopimus lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän kanssa. Hoitomaksut lakkaavat.

- Lapsi tai nuori saa tarvitsemaansa tukea sijoittajakunnan sosiaalityöntekijältä ja muilta toimijoilta jälkihuoltoa koskevan asiakassuunnitelman mukaisesti.
- Nuori ohjataan toimeentuloon ja työllisyyteen liittyvissä asioissa sosiaaliturvapalveluiden piiriin.

12.5 Jälkihuollon päättäminen ja arviointi

- Jälkihuollon päättymisestä sovitaan yksilöllisesti jälkihuollon asiakassuunnitelmassa.
- Jälkihuollon päättyessä nuoren asioista vastaava sosiaalityöntekijä laatii yhdessä nuoren kanssa suunnitelman, jossa kuvataan jälkihuollon päättymisen jälkeen nuoren käytettävissä olevat palvelut ja tukitoimet.
- SOS-lapsikylästä itsenäistyneellä nuorella aikuisella on oikeus SOS-lapsikylä ry:n omarahoituksen turvin toteutettavaan jatkohooltoon.

Heiltä, jotka antavat suostumuksensa yhteydenottoon, kerätään palautearviointi noin kahden vuoden kuluttua itsenäistymisestä. Palautteen avulla selvitetään nuoren omia kokemuksia sijoituksesta, hoidosta ja kasvatuksesta, jälkihuollosta sekä vaiheesta toiseen siirtymisestä. Palautteen avulla kehitetään SOS-lapsikylä hoito- ja kasvatustyötä.

13. JATKOHUOLTO

SOS-lapsikyläyhdistys voi tukea 21 vuotta täyttänyttä nuorta sosiaalisesti ja taloudellisesti omarahoituksensa turvin. Jatkohuollon tavoitteena on tukea nuoren selviytymistä itsenäisessä elämässä. Jatkohuollon perusajatus on olla lenkinä pitkäaikaisen hoidon ketjussa. Se edustaa kodin ja vanhemmuuden tukea, jota aikuistuvat nuoret tavallisesti saavat omilta vanhemmiltaan.

13.1 Yhteydenpito nuoreen

- Suhteet SOS-lapsikylän työntekijöihin ovat itsenäistyneelle nuorelle usein elinikäisiä. Ne tukevat turvallisuuden ja jatkuvuuden tunnetta SOS-lapsikylässä kasvaneen elämässä.
- Eläkkeellä olevia SOS-lapsikylävanhempia tuetaan taloudellisesti yhteydenpidossa.

13.2 Opiskelijoiden taloudellinen tukeminen

- SOS-lapsikyläyhdistyksen tavoitteena on tukea nuoren ensimmäisen ammatin hankintaa niin, ettei hänen tarvitse ottaa opintolainaa. Käytännössä tämä tarkoittaa, että jatkohuollossa olevaa opiskelevaa nuorta tuetaan taloudellisesti.
- Alle 21-vuotiaan nuoren osalta sijoittajakunta vastaa nuoren taloudellisesta tukemisesta.
- 21 vuotta täyttäneet ovat yleisen opintotuen ja tarvittaessa lapsikyläyhdistyksen taloudellisen tuen varassa.
- Taloudellinen tukeminen perustuu jokaisen nuoren kanssa tehtävään yksilölliseen suunnitelmaan ja opintojen seurantaan. Tuen saanti edellyttää opintojen normaalia etenemistä. Opintojen taloudellinen tukeminen voi tarvittaessa jatkua 25-vuotiaaksi asti.

13.3 Neuvonta ja ohjaus kriisitilanteessa

- Jokaisella SOS-lapsikylässä kasvaneella nuorella on mahdollisuus ottaa yhteyttä keskustuomiston lastensuojelutiimiin tai kylään.
- Yhdessä nuoren kanssa selvitetään hänen elämäntilannettaan ja hänet ohjataan hakemaan tarvittavia palveluita ja apua.

14. ARVIOINTI JA KEHITTÄMINEN

14.1 Hoidon ja kasvatuksen vaikuttavuuden arviointi

14.1.1 Asiakassuunnitelma

Asiakassuunnitelma on lapsen hoidon keskeisin ja tärkein asiakirja. Se on yhteistyösopimus, jonka tavoitteena on luoda motivoitunut ja sitoutunut yhteistyö lapsen, hänen läheistensä, lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän ja SOS-lapsikylän työntekijöiden kesken.

Lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä on vastuussa asiakassuunnitelman laadinnasta ja tarkistamisesta. Kodin tiimin jäsenet valmistautuvat asiakassuunnitelmanneuvotteluun arvioimalla lapsen hoidollista ja kasvatuksellista tilannetta hyvinvoinnin ja valmiuksien arviointimittariston avulla. Lapsi osallistuu ikä- ja kehitystasonsa mukaisesti hyvinvointinsa ja valmiuksiensa arviointiin.

Asiakassuunnitelma tehdään jokaisesta lapsesta vähintään kerran vuodessa. Se on tarkistettava kuitenkin aina tarvittaessa, esimerkiksi lapsen tai huoltajan tilanteen olennaisesti muuttuessa. Asiakassuunnitelmaan kirjataan sijaishuollon tarkoitus ja tavoitteet, lapsen kehityksellinen tilanne sekä erityisen tuen ja avun järjestäminen lapselle. Keskeistä on myös työtapojen ja menetelmien yhteinen arviointi. Lisäksi suunnitelmaan kirjataan, miten toteutetaan lapsen yhteydenpito ja yhteistoiminta lapsen vanhempien ja muiden läheisten kanssa ja miten samalla otetaan lapsen edun mukaisella tavalla huomioon tavoite perheen jälleenyhdistämisestä.

Asiakassuunnitelmanneuvottelussa pyritään siihen, että kaikkien asianosaisten - erityisesti lasten ja vanhempien - aito kuuleminen ja osallistuminen toteutuvat.

Tavoitteiden asettaminen ja tavoiteltavat muutokset on ilmaistava ymmärrettävästi ja selkeästi. Kun tavoitteet on kirjattu selkeästi, menetelmien valinta helpottuu. Tavoitteiden toteutumisen yhteinen pohdinta mahdollistaa hoidon vaikuttavuuden jatkuvan arvioinnin. Huolellinen tavoitteiden kirjaaminen merkitsee myös sitä, että lasten hoitoon tarvittaville resursseille saadaan konkreettiset perusteet.

14.1.2 Hoito- ja kasvatussuunnitelma

Asiakassuunnitelmaa täydennetään jokaisen lapsen osalta erillisellä hoito- ja kasvatussuunnitelmalla. Hoito- ja kasvatussuunnitelmassa asiakassuunnitelman asiat konkretisoituvat arkipäivän tavoitteiksi ja menetelmiksi. Siinä kuvataan yksityiskohtaisesti, miten lapsen tarpeisiin vastataan.

Hoito- ja kasvatussuunnitelma tukee jäseneltyä ja tavoitteellista työtä. Se laaditaan riittävän yksityiskohtaiseksi, jotta kodin tiimin jäsenet voivat käyttää sitä apuna ja välineenä lapsen kasvu- ja

kehitysprosessissa. Keskeistä on, että lapsi itse ja kaikki hänen hoidossa ja kasvatuksessa mukana olevat työntekijät osallistuvat tavoitteiden ja menetelmien suunnitteluun ja arviointiin.

Hoito- ja kasvatussuunnitelmassa on tärkeätä huomioida myös lapsen vahvuudet ja jo sujuvat asiat. Lisäksi on olennaista kirjata, miten aikuisten välinen yhteistyö tavoitteiden toteuttamiseksi järjestetään ja milloin tilannetta seuraavan kerran arvioidaan.

SOS-lapsikylän sosiaalityöntekijä tai erityistyöntekijä vastaa hoito- ja kasvatussuunnitelman laadinnasta. Suunnitelma kirjataan asiakastietojärjestelmään.

14.2 Kodin arviointi ja kehittäminen

Kodin toiminnan arviointi tehdään vuosittain. Siihen osallistuvat kodin tiimin jäsenet, kylänjohtaja sekä lapset ja nuoret. Työntekijöille arviointi merkitsee mielipiteiden vaihtoa sekä luottamuksen ja avoimuuden lisääntymistä. Arviointi toimii myös yhteistyön organisoinnin ja tiimityön kehittämisen välineenä. Lapsille kodin arviointiin osallistuminen merkitsee kuulluksi tulemistä.

Tavoitteiden asettaminen on tärkeä osa kodin toiminnan arviointia ja kehittämistä. Seuranta-arviot kertovat tavoitteiden toteutumisesta.

Kylänjohtaja vastaa kodin arvioinnista ja kehittämissuunnitelman laadinnasta.

14.3 Lapsikyläyhteisön arviointi ja kehittäminen

Koko yhteisön arviointi tehdään vuosittain. Keskustoimistossa työskentelevä henkilöstöpäällikkö suunnittelee kylänjohtajan kanssa, mitä arviointimittareita yhteisön arvioinnissa käytetään ottaen huomioon ajankohtaiset tarpeet.

Kylänjohtaja vastaa toimintayksikkönsä kehittämisestä.

14.4 Asiakaspalaute

14.4.1 Lapset ja nuoret

- Lasten ja nuorten tekemät oman hyvinvoinnin ja valmiuksien arvioinnit toimivat myös asiakaspalautteena. Kotien ja kylän työntekijät kehittävät toimintatapojaan lasten ja nuorten palautteen perusteella.
- Luvan antaneilta aikuistuneilta nuorilta kerätään palautearviointi noin kahden vuoden kuluttua itsenäistymisestä. Palautearvioinneista tehdään yhteenvetoja, jotka kuvaavat itsenäistyneiden elämäntilannetta ja antavat palautetta lapsikylässä tai nuorisokodissa vietetystä ajasta.
- Lapsille ja nuorille tehdään ajoittain erillisiä palautekyselyjä, joiden tulosten perusteella työtä kehitetään.
- Tutkimustietoa hankitaan ja opinnäytteiden tekemistä SOS-lapsikylätyöstä tuetaan.

14.4.2 Lasten vanhemmat

- Vanhemmille tehdään vuosittain palautearviointi. Keskustoimiston lastensuojelutiimin työntekijä tekee palautteesta koosteen, joka lähetetään lasten vanhemmille. Toimintaa kehitetään palautteen perusteella.
- Vanhemmat voivat arvioida hoitoa ja antaa palautetta myös asiakassuunnitelmanneuvotteluissa. Tällöin heidän näkemyksensä kirjataan asiakassuunnitelmaan.

14.4.3 Sijoittajakunnat

- Lasten asioista vastaaville sosiaalityöntekijöille tehdään vuosittain palautearviointi. Keskustoimiston lastensuojelutiimin työntekijä tekee palautteesta koosteen, joka lähetetään vuosittain sijoittajakuntiin. Toimintaa kehitetään palautteen perusteella.

14.4.4 Yhteistyökumppanit

- SOS-lapsikylä ry:n kotisivut www.sos-lapsikyla.fi ja SOS Children's Villages -organisaation kotisivut www.sos-childrensvillages.org tarjoavat perustietoa sekä suomalaisesta että kansainvälisestä SOS-lapsikylätyöstä. Kotisivuilla voi antaa palautetta työstä.
- Lapsikylätyöstä kerrotaan SOS-lapsikylän Kuulumisia-lehdessä.